

TL 2037 Türklerin Moğol ve Tunguz Kökenli Komşuları

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can Teziç

9. Hafta.

Evenk Toplumunda Sosyal Dönüşüm

Sovyet Dönemi ve Evenkler (II)

Sovyet dönemi Evenkler için farklı bir dönüm noktası olmuştur. Bu dönem içerisinde Evenk toplumu modernleşmeye başlamış, modernleşmenin de ötesinde bu süreç devlete egemen ideoloji olan sosyalizm ile birlikte yaşanmıştır. Bunun sonucunda Evenkler Sovyetler Birliği döneminde modernleşirken aynı zamanda toplumsal bir yaşam biçimi olarak sosyalizm prensipleri ile de yeniden şekillenmeye başladılar.

Bunun sonucunda ise sınıfsız toplum prensibinde toplumsal katmanlar arasındaki farklar ortadan kaldırılmaya çalışılırken, hem etnik kimlik devlet eli ile güçlendirilmiş, hem de devletin inşa etmeye çalıştığı sosyalist üst kültürü içselleştirmiş bir grup aidiyeti yaratılmaya çalışılmıştır.

Bu değişimin ilk olarak boy meclislerinin daha sonrada “Tuzmenıye rayon” ların kurulması ve bu çerçevede yürütme komitelerinin ve mahkemelerin oluşması ile kendini göstermiştir. Bundan böyle sosyalist üretim tarzı dikkate alınarak ekonomik değişimler yaşanmaya başlandığı gibi aynı zamanda Evenk kültürü de bu ekonomik yapılanma doğrultusunda ideolojik olarak yeniden formüle edilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede fabrikalar, veterinerler ve sağlık sektöründe atılımlar gerçekleştirilmiştir.

1925 yılına kadar Evenk kadroları yetiştirilmeye çalışılmış ve yetişen kadrolar meclis, kooperatifler ve okullarda istihkâm edilmiştir.

1928 yılında boy meclislerinden bölgesel meclislere geçilmiştir. 1927 yılında ise milli bölgeler “*İlimpiyskiy ve Baykitskiye*” kurulmuştur. Kızıl Çum olarak adlandırılan gezici okullar ile okuryazarlık seviyesi arttırılırken aynı zamanda ideolojik olarak kültürel aydınlanma çalışmalarına başlanmıştır.

1930 yılına gelindiğinde üç milli bölgeyi (İlimpiyskiy, Baykitskiy, Tungusko - Çunslıye) içine alacak şekilde Evenk milli okrug oluşturulmuştur.

Politik ve ekonomik çalışmalar otuzlarda hızlanmış ve bu kapsamda kolhozlar kurularak kamulaştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Sınıf savaşı çerçevesinde Evenk toplumunda zengin mülk sahipleri ve şamanlar ile mücadele edilmeye başlanmıştır. Otuzların sonuna gelindiğinde artık ekonomi, tarım ve hayvancılık devlet eli ile geliştirilebilir bir hale gelmişti. Bu gelişmelere paralel olarak taygada yeni yerleşim alanları kurulmakta ve okul ve hastaneler inşa edilmektedir.

Sovyet ideolojisi paralelinde kolhozlarda işçinin yerini çobanlar, üretim araçlarının yerini ise yetiştirilen geyikler almıştı. Bu süreç içerisinde artık geyik yetiştiriciliği konargöçer bir tarzdan çıkıp modern veterinerlik hizmetlerinin verildiği devlet çiftliklerinde yapılmaya başlanmıştır.

Bu kapsamda ideolojik olarak “Den’ olenya” geyik günü her yıl bir bayram olarak kutlanmakta ve bu bayram yeni üretim tarzını ve inşa edilen Sovyet üst kültürünü yerel ekonomi içerisinde bir bütün olarak yansıtmaktadır.

1927 yılında ilk hastane kurulurken hastanen sayısı sayı 1957 yılında onbire yükselmiştir. Benzer şekilde 1931 yılında Evenkçe ilk kitap basılmış ve yatılı okullar kurulmaya başlanmıştır.

Dil devrimi ile birlikte Evenkçe basılan ders kitapları ve broşürler haricinde Evenk diline aralarında Puşkin, Gorki, Tolstoy ve Sholov’un da bulunduğu pek çok ünlü yazarın romanı çevrilmiştir.

Çevrilerin ve Evenkçe gazetesinin yanı sıra Evenkler kendi literatürlerini bu dönemde oluşturmaya başlamışlardır. Bu dönemde önde gelen Even yazarlara bakıldığı zaman Nijnaya Tunguska bölgesinden Alekseya Salatkina ve Anastasiya Salotkina, Sahalinden G. Çinkova, Uçura dan Alekseya Platonova ve Tungura dan Nikolaya Saharova gelmektedir. Bu yazarların yanında Evenklerin ilk şairi olan A. Salatkina'nın "Tayga İgraet" isimli eseri de Evenkler için çok önemlidir.

İkinci dünya savaşı ise Evenkler için çok daha farklı bir olgudur. Bu savaşta İ. Uvaçah "Geroy Sovetskogo Soyuza" Sovyetler Birliği Kahramanlık madalyası alırken, iki yüz Evenk kadını yine bu savaşta kahramanlık madalya kazanmıştır.

Sovyetler Birliği ile birlikte kadınların toplumsal hayatta katılımı artarken 1950 yılına gelindiğinde yerel mecliste kadın temsilci sayısı meclisin üçte birine eşitti.

Temel Kaynak

Teziç, M.C. (2014). Evenklerin Toplumsal ve Siyasal Dönüşümleri. *Siberian studies (SAD)*, 2(5), s. 75-96.

Yardımcı Kaynaklar

Atknine V (1997) The evek' Language from the Yen'ses' to Sakhalin // Northern Minority Languages: Problems of Survival Senri Ethnological Studies (44) ss 109-121.

Narodı Sibiri, (1956) Pod Obşey Redaktsiey: S.P. Tolstova çelena – korrespondenta an SSSR, Narodı Mira Etnografiçeskiye oçerki, Moskva, Leningrad: İzdatel'stvo Akademii Nauk SSSR, S 701-741.

Sirina A.A. (2012) Evenki i Evenı v sovremennom mire – Samoznaniye, prirodopl'zovaniye, mirovozzreniye, Moskva: İzdatel'skaya firma «Vostočnaya literatura».